

**Program hospodárskeho rozvoja
a sociálneho rozvoja obce Švedlár
na roky 2023-2030**



2023

Názov dokumentu: Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Švedlár na roky 2023-2030

Územné vymedzenie: Obec Švedlár

Spracovateľ: Mgr. Pavol Stano

Dátum schválenia obecným zastupiteľstvom:

Verzia: 1.0

Dokument neprešiel jazykovou korektúrou.

Dokument bol spracovaný v rámci realizácie projektu Podpora regionálneho rozvoja v najmenej rozvinutom okrese Gelnica (kód projektu v ITMS2014+: NFP314011APG4).

Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu.



Európska únia
Európsky sociálny fond

Obsah

1.	Úvod	1
2.	Analytická časť.....	2
2.1.	Analýza vnútorného prostredia.....	2
2.2.	Vonkajšie prostredie a spoločenské trendy	19
2.3.	SWOT analýza	20
3.	Strategicko-programová časť	22
3.1.	Vízia obce Švedlár do r. 2030	22
3.2.	Ciele a priority rozvoja.....	22
3.3.	Merateľné indikátory dosahovania cieľov.....	26
4.	Realizačno-finančná časť	27
4.1.	Akčný plán	27
4.2.	Monitorovanie a vyhodnocovanie PHRSR.....	27
4.3.	Spôsob aktualizácie PHRSR.....	27
	Použité informačné zdroje	29

1. Úvod

Obec je v zmysle zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja subjektom, ktorý je povinný participovať na rozvoji sociálnych, hospodárskych, kultúrnych a environmentálnych procesov a vzťahov, ktoré v nej prebiehajú a ktoré prispievajú k zvyšovaniu jej konkurencieschopnosti, trvalému hospodárskemu rozvoju, sociálnemu rozvoju a územnému rozvoju i k vyrovnávaniu hospodárskych rozdielov a sociálnych rozdielov medzi regiónmi.

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja (ďalej aj ako „PHRSR“) obce je strednodobým rozvojovým dokumentom v zmysle zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja a je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v Národnej stratégii regionálneho rozvoja, pričom zohľadňuje ciele a priority ustanovené v programe rozvoja Košického samosprávneho kraja a je vypracovaný podľa záväznej časti územnoplánovacej dokumentácie Švedlára.

Plán hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Švedlár na roky 2023 – 2030 je pre obec spolu s územným plánom základným rozvojovým dokumentom, ktorý reflektuje súčasnú hospodársko-sociálnu a environmentálnu situáciu v obci, doterajšie trendy vývoja miestnej spoločnosti, očakávaný (prognózovaný) vývoj ako aj názory obyvateľov a volených a výkonných reprezentantov obce Švedlár.

PHRSR obce Švedlár má byť živý dokument, ktorý reflektuje postupný vývoj v obci a na základe poznatkov z praxe a aktuálnych výziev či potrieb je vhodné ho priebežne vyhodnocovať a v prípade potreby aj aktualizovať.

Cieľom PHRSR Švedlár nie je byť všeobjímajúcim dokumentom s vyčerpávajúcou analýzou všetkých parametrov stavu obce a návrhom všetkých možných investičných aktivít v obci vrátane bežnej údržby a starostlivosti o verejné priestranstvá. Zámerom PHRSR je na základe vybraných analytických dát poukázať na najvýznamnejšie výzvy, potreby a príležitosti rozvoja obce a stanoviť hlavné priority a ciele systémového rozvoja obce v strednodobom horizonte. Z dôvodu limitovaných finančných, ale i personálnych kapacít samosprávy nie je efektívne ani realistické stanovenie priveľkého počtu priorít a cieľov, ale potrebné je zamerať sa na najvýznamnejšie potreby a príležitosti obce na základe inteligentnej (smart) špecializácie obce.

Na základe rozhodnutia Ministerstva financií SR je Obec Švedlár od 1.6.2015 **v nútenej správe**. Nútená správa znamená pre obec mnohé obmedzenia a nemožnosť uchádzať sa o dotácie a granty. Všetky úhrady obce sú schvaľované núteným správcom a bez jeho súhlasu obec nemôže vykonávať žiadne úhrady. Pre ďalší rozvoj obce bude nevyhnutné dospieť k dohode s veriteľmi a ukončiť nútenú správu, čím sa vytvoria možnosti pre čerpanie externých finančných prostriedkov na rozvoj obce.

PHRSR obce Švedlár na r. 2023-2030 sa skladá z troch hlavných častí:

- analytická časť.
- strategicko-programová časť.
- realizačno-finančná časť.

2. ANALYTICKÁ ČASŤ

Analytická časť PHRSR obce Švedlár 2023 – 2030 obsahuje analýzu vnútorného a vonkajšieho prostredia rozčlenenú do jednotlivých oblastí, analýzu silných a slabých stránok, príležitostí a ohrození pre rast a rozvoj daného územia ako aj identifikáciu hlavných vonkajších faktorov rozvoja územia a analýzu vplyvu vonkajšieho prostredia na vývoj situácie v území.

2.1. Analýza vnútorného prostredia

2.1.1. História obce

Švedlár patrí medzi najstaršie obce v regióne a najstaršia písomná zmienka o území obce Švedlár je z roku 1243. Bol založený nemeckými baníkmi. Títo založili v blízkosti potokov tri osady. Vyšný Švedlár - rozprestieral sa až do Medenej doliny (Kopagrund), Stredný Švedlár - dnešný Trarum, baňa nad Mlynským vrchom a Talaby a Nižný Švedlár - dnešné Hrable, Papierňa v blízkosti bane v Štofovej doline a údolie Bystrého potoka. V roku 1333 daroval všetky tri švedlárske osady kráľ Karol banskému mestu Smolník a neskôr podľa listiny nachádzajúcej sa v gelnickom archíve i mestu Gelnica.

Roku 1465 sa obec stáva majetkom spišského hradného panstva a začína sa vyvíjať ako mestečko. Baníctvo začína upadať, nemôže uživiť obyvateľstvo Švedlára. Ľudia začínajú obrábať pôdu na vrchu zvanom Buchwald (Bukovec 1550 m n. m.), lebo v doline bola pôda mokrá a rozrytá od baníctva. Ešte dnes vidíme v týchto miestach jasné stopy oraných pozemkov. Roku 1556 po ustavičnom rabovaní Bebekovcov, ktorí boli vlastníkmí územia ešte pred osídlením, sa všetky tri osady zjednotili kvôli vzájomnej bezpečnosti. Vznikla podoba dnešného Švedlára. V 17. storočí bol Švedlár jedným z najľudnatejších miest na Spiši. V 18. – 19. storočí okrem baní na meď bola v prevádzke vysoká pec, mesto malo banský úrad, farbiarsky cech. Rozvinuté bolo tiež výšivkárstvo a tkáčstvo. Za 1.ČSR obyvatelia pracovali v baniach na okolí, v lesoch a pílach, v r. 1933 – 1936 na stavbe železničnej trate Červená skala – Margecany. Po r. 1945 časť obyvateľstva nemeckej národnosti vysídlili. Od r. 1968 sa v obci ťažil kremičitý piesok.

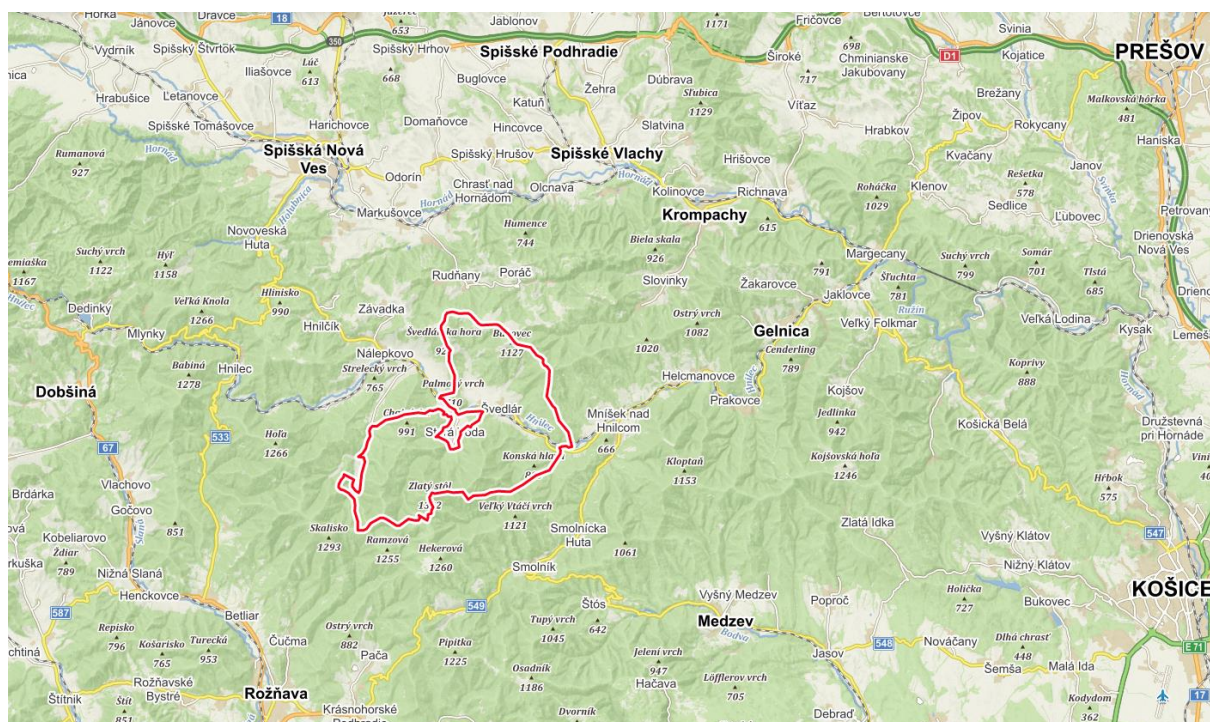
2.1.2. Geografická poloha

Kataster sa rozprestiera v severozápadnej časti okresu Gelnica v Košickom kraji. Obec (zastavané územie) sa rozprestiera na nive a terasovitej plošine Hnilca v nadmorskej výške cca 460-500 m n. m.

Územie obce je tvorené jedným katastrálnym územím. Susediace obce na juhu sú Henclová, Stará Voda, Smolník, Pača a mesto Rožňava, na východe a severe sú to obce Smolnícka Huta, Mníšek nad Hnilcom, Slovinky, Poráč a Rudňany. Na západe susedí obec s katastrom obce Nálepko. Záujmové územie okrem všetkých susedných obcí tvoria aj väzby na mesto Gelnica, ktoré poskytuje pracovné príležitosti a je sídlom úradov, škôl, služieb a obchodu.

Celková rozloha obce Švedlár je 8 777 ha.

Obrázok 1: Poloha obce



Zdroj: Mapy.cz, 2023

2.1.3. Prírodná a environmentálna charakteristika

Geomorfologické podmienky

Kataster obce sa nachádza v geomorfologickej oblasti Slovenské rudohorie – celok Volovské. V rámci celku Volovských vrchov je územie členené do dvoch podcelkov – Hnielecké vrchy a Zlatý stôl.

Klimatické podmienky

Podľa klimatického členenia SR (Atlas krajiny SR, 2002), patrí zastavené územie obce Švedlár do mierne teplého okrsku s vlhkou a chladnou až studenou zimou s dolinovým/kotlinovým charakterom. Daný okrsek sa vyznačuje priemernou januárovou teplotou do -3°C a júlovou teplotou nad 16°C s max. 50 letnými dňami. Prevažná časť extravilánu obce svahovitého charakteru spadá do mierne chladného veľmi vlhkého okrsku. Tento chladnejší klimatický okrsek sa vyznačuje priemernými júlovými teplotami v rozmedzí 12°C až 16°C .

Priemerná ročná teplota vzduchu sa na základe dlhodobých pozorovaní (1961 - 1990) pohybuje v rozmedzí 5°C až 6°C , priemerné ročné úhrny zrážok na základe dlhodobých pozorovaní (1961 - 1990) sa v závislosti od nadmorskej výšky pohybujú v intervale od 600 mm do 900 mm. Tieto priemerné namerané dáta z 2. polovice 20. storočia sa však budú v súčasnosti a blízkej budúcnosti mierne líšiť a výraznejšie medziročne kolísať z dôvodu dopadov zmeny klímy.

Zmena klímy

Dopady zmeny klímy sa vo Švedlári budú prejavovať najmä ako vlny horúčav, dlhodobé obdobia sucha, veterné smršte a prívalové zrážky (dažďové alebo snehové) s následnými bleskovými povodňami. Prejav zmeny klímy majú negatívne dôsledky v nasledovných kľúčových oblastiach: zdravie obyvateľstva, kvalita obytného/pracovného prostredia a stav technickej infraštruktúry.

Ohrozením sú najmä častejšie a dlhodobejšie vlny horúčav v letnom období, ktoré negatívne vplyvajú na zdravotný stav obyvateľov obce, najmä na seniorov a malé deti. Klimatická zmena v oblasti zrážok sa týka vo zvyšovaní nepravidelnosti období dažďov a sucha, ktoré negatívne ovplyvňujú celú krajinnú štruktúru. Prívalové zrážky prichádzajú zvyčajne po dlhých obdobiach sucha. Zem je vyprahnutá a nedokáže v krátkom časovom horizonte absorbovať obrovské množstvo vody. Prívalové zrážky môžu vyvolať potenciálnu vodnú eróziu na poľnohospodárskej pôde. Ešte väčším rizikom sú prívalové (bleskové) záplavy, ktoré môžu vzniknúť na miestnych vodných tokoch v prípade prívalových dažďov. V obci toto nepravidelné striedanie môže mať negatívny vplyv na lesné ekosystémy, pôdu, lúky a pasienky, záhrady a taktiež na verejnú zeleň.

Silné vetry až víchrice majú negatívny dopad najmä na vysokú zeleň, ktorá nie je chránená pred ich priamym vplyvom. Ďalším problémom je erózia pôdy, resp. odnášanie organickej hmoty a živín. Tie sa potom dostávajú napr. do vodných tokov a môžu spôsobiť ich zanesenie. Rizikom je taktiež poškodzovanie stavieb, najmä poškodenie striech a strešných krytín, či poškodenie otvorových konštrukcií letiacimi objektami, či padnutými stromami.

Hydrologické pomery

V katastrálnom území obce Švedlár SVP š.p Košice spravuje toky Hnilec, tok Kopagrund (v úseku rkm 0,00 - 1,2), Stará voda a ich menšie prítoky. Zastavaným územím obce Švedlár preteká aj Švedlárskeho potok. Toky Hnilec a Stará Voda sú v zmysle vyhlášky MŽP SR zaradené do zoznamu vodohospodársky významných vodných tokov.

Pozdĺž obidvoch brehov Hnilca je potrebné ponechať voľný nezastavaný pás šírky 10 m, u ostatných vodných tokov 5 m pre údržbu a správu tokov.

Vo Švedlári sú evidované 2 zdroje banských vôd a to:

- Bystrý potok 2 štôlne s výdatnosťou 0,3 l/s
- Štofova dolina 2 štôlne s výdatnosťou 0,1 l/s.

Banské vody sú užitočné tým, že nadlepšujú prietoky povrchových vôd danej lokality.

V rámci územia obce boli v minulosti zrealizované vodozadržné opatrenia pozostávajúce z poldrov a hrádzok na vodných tokoch, ktorých cieľom bolo znížiť riziko prívalových povodní a sploštenie povodňových prietokov.

V zastavanom území obce je v ÚPN VÚC Košického kraja na rieke Hnilec navrhovaná ochranná hrádza, ktorá zabezpečí ochranu pred Q_{100} ročnou vodou a prívalovými vodami. Potrebné je aj riešenie protipovodňovej ochrany zastavaného územia obce Švedlár na Švedlárskom potoku. Ide o rekonštrukciu koryta Švedlárskeho potoka v rkm 0,274 až 1,342. Cieľom rekonštrukcie koryta toku je zvýšenie jeho prietokovosti a stabilizácia jeho brehov, čím sa zabezpečí ochrana zastavanej časti obce proti veľkým vodám a nepriaznivým vplyvom vodnej erózie. Navrhované sú aj protipovodňové opatrenia (prehrádzky, poldre) na ostatných vodných tokoch v obci. Vodozadržná kapacita zrealizovaných opatrení dosiahla takmer 34 000 m³.

Pôdne pomery

Pôdy riešeného územia sa vyznačujú nízkou pestrosťou, ktorá sa odzrkadľuje v zastúpení malého počtu typov a druhov pôd. Pôdy na svahoch sú plytšie a ľahšie ako v depresných polohách a údoliach, kde sú splavované jemné čiastočky. Na území obce sú najviac zastúpené nasledujúce pôdne typy: kambizeme

(rôzne podtypy) a podzoly. Podľa zrnitostných tried prevažujú pôdy hlinité a piesčito-hlinité druhy so strednou kamenitosťou.

Kontaminácia pôd, inak aj chemická degradácia pôdy, sa hodnotí na základe najvyšších prípustných koncentrácií rizikových látok v pôde a prejavuje sa narušením chemických vlastností pôdy. V oblasti riešeného územia sa vyskytujú kontaminované pôdy s obsahom rizikových prvkov prekračujúcich limit B a C. Kontaminácia pôd sa viaže na jednak prirodzené zrudnenie geologického podložia, ale výraznou mierou sa tu prejavuje aj vplyv banskej činnosti (hutníctvo železa a farebných kovov).

Zeleň v obci

Zeleň je možné rozčleniť na zeleň v intraviláne a zeleň, ktorá je súčasťou extravilánu územia obce. V zastavanom území prevláda, vzhľadom na charakter obce s dominantnou funkciou bývania, súkromná zeleň záhrad. Tá je tvorená kombináciou nízkej a vysokej zelene, ktorá plní najmä rekreačnú, estetickú a produkčnú funkciu.

Verejná zeleň sa nachádza v centre obce, v okolí obecného úradu a jeho okolitých verejných priestranstiev. Väčšinou ide o nízku zeleň v podobe trávnatých porastov doplnených viacerými solitérnymi stromami a kríkmi.

Činnosťou človeka sa prirodzená vegetácia extravilánu nahradila inými spoločenstvami a oráčinami. Prirodzené lesné spoločenstvá boli premenené na lúky, pasienky s druhotnou skladbou drevín a rastlín.

Lesné porasty zaberajú v obci Švedlár 82 % z celkovej rozlohy riešeného územia, tvoria ich najmä dubovo-hrabové lesy, či bukové a jedľovo-bukové lesy so značným výskytom aj smreka obyčajného. Z celkovej výmery lesov zaberajú lesy osobitného určenia 84 % a ochranné lesy 16 %. Hospodárenie v obecných lesoch zabezpečuje Správa obecných lesov, s.r.o. Švedlár, založená v r. 2006. Sídlo lesnej správy je v lokalite Hrable, kde je situovaná aj lesná škôlka.

Najcennejšie sú lúky medzi Starou Vodou a Švedlárom s výskytom chráneného kosatca sibírskeho. Pozoruhodné sú taktiež subxerofilné dubiny a borovicove xerofilné lesíky. Je pre nich charakteristická prítomnosť teplomilných a suchomilných druhov ako betonika lekárska, črievičník paučkovitý, poniklec veľkokvetý a pod. V alúviách vodných tokov sa zachovali. Hodnotné sú taktiež slatinné lúky, kde má zastúpenie vrba plazivá, bielokvet močiarny, jazyčník sibírsky a pod. Typickými druhmi na vrcholových lúkach a svahových lúkach sú brusnica pravá, ľalie, horce, vstavače, kostrava červená, vres obyčajný, psica tuhá. Zastúpenie majú aj spoločenstvá medzí, remízok a pasienkov.

Na území extravilánu obce majú okrem agátu (*Robinia pseudoacacia*) značný podiel vo vegetácii ruderalne spoločenstvá a **invázne druhy rastlín**, z ktorých najvýznamnejšie sú hviezdnik ročný (*Stenactis annua*), netýkavka malokvetá (*Impatiens parviflora*), baza chabzdová (*Sambucus ebulus*), zlatobyľ obrovská (*Solidago gigantea*), zlatobyľ kanadská (*Solidago canadensis*), slnečnica hlúznatá (*Helianthus tuberosus*), okolo železničnej trate sa šíri pohánkovec japonský (*Fallopia japonica*) a ježatec laločnatý (*Echinocystis lobata*).

Ochrana prírody

V katastrálnom území obce sa nachádzajú dve chránené územia v zmysle zákona NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov:

- Chránené vtáčie územie Volovské vrchy (SKCHVÚ 036),
- Územie európskeho významu Starovodské jedliny (SKUEV 0344).

Cieľom CHVÚ Volovské vrchy je zabezpečenie priaznivého stavu biotopov druhov vtákov európskeho významu a biotopov sťahovavých druhov vtákov bociana čierneho, ďatľa bielochrbtého, ďatľa čierneho, ďatľa prostredného, ďatľa trojprstého, hrdličky poľnej, jariabka hôrneho, krutihlava hnedého, kuvika kapcavého, kuvika vrabčieho, muchárika bieločrkého, muchárika červenohrdlého, muchára sivého, orla kriklavého, orla skalného, penice jarabej, prepelice poľnej, rybárika riečného, sovy dlhochvostej, strakoša červenochrbtého, tetra hlucháňa, tetra hoľniaka, včelára lesného, výra skalného a žľny sivej a zabezpečenia podmienok ich prežitia a rozmnožovania. Jedná sa o výmerou najväčšie navrhované chránené vtáčie územie Slovenska, ktoré je tvorené biotopmi ihličnatých, listnatých a zmiešaných lesov.

V zmysle Regionálneho územného systému ekologickej stability okresu Gelnica z r. 2019 sa na území Švedlára nachádza, NRBC4 Zlatý stôl – Volovec, NRBC 1 Volovské vrchy, NRBC 2 Slovenský kras – Volovské vrchy – Branisko, , RBC3 Bukovec – Korban – Ostrý vrch, RBK1 Hnilecké vrchy. RBK4 Zlatý stôl – Poľana – Palmový vrch – Lieskovec.

Na západnom okraji územia obce Švedlár sa nachádza chránená Prírodná rezervácia Polianske rašelinisko zaradená do 4. stupňa ochrany. PR predstavuje zachovalé rozsiahle rašelinisko a komplex hodnotných rastlinných spoločenstiev na priľahlých pasienkoch, s veľkou druhovou diverzitou vegetácie a výskytu viacerých vzácných druhov húb.

Environmentálne stresory

Na území obce Švedlár sa nachádza 1 evidovaná **environmentálna záťaž**. Je ňou rekultivovaná lokalita Švedlár - skládka KO (SK/EZ/GL/1229), ktorá sa nachádza v lokalite so súradnicami 48.803309, 20.731030. Zdrojom znečistenia je skládka, ktorá bola prevádzkovaná od roku 1989 do roku 2000, vo vzdialenosti cca 30 metrov od toku Hnilca. Množstvo uloženého odpadu je 13 500 m³.

Podľa **Registra skládok odpadov** sú v obci identifikované celkom 4 skládky odpadov a to: rekultivovaná skládka s registračným číslom 7970 mimo zastaveného územia obce (je zároveň evidovaná ako environmentálna záťaž Švedlár – skládka KO), upravená skládka s registračným číslom 7971 na v južnej časti intravilánu obce medzi železničnou traťou a tokom Hnilca, upravená skládka s registračným číslom 7969 v lokalite zberného dvora, upravená skládka s registračným číslom južne od centra obce na pravom brehu Hnilca.

Dlhoročná banská a uprávarenská činnosť je zdrojom vodných tokov, ktoré sa prejavuje ich dlhodobým zaťažením ťažkými kovmi. V území je taktiež evidovaných niekoľko desiatok starých opustených banských diel (štôlne, šachty, haldy), ktoré sú vyznačené v územnom pláne obce.

Významným zdrojom znečistenia ovzdušia v zimnom období je zimný posyp ciest a vykurovanie domácností tuhými palivami. Zvýšená prašnosť v letnom období pochádza zo znečistených komunikácií a z prevádzky motorových vozidiel.

Na území obce sa nachádzajú tieto významné **zdroje hluku**, ktoré prechádzajú intravilánom obce a ktoré majú líniový charakter - automobilová doprava na komunikácii II. triedy č. 546 a železničná doprava na trati Margecany - Červená skala.

Využitie krajiny

Súčasná krajinná štruktúra riešeného územia je charakteristická veľkým podielom lesných plôch a lúk či pasienkov, čo výrazne posilňuje ekologickú stabilitu územia. Lesné pozemky so súvislou lesnou pokrývkou sú lokalizované do svahovitých častí územia obce, najmä v južnej polovici obce a vo svahovitejších častiach severnej časti obce. Z dôvodu svahovitosti sa väčšina poľnohospodárskej pôdy lokalizovanej v okolí intravilánu obce využíva na nízkoproduktívny spôsobom ako trvalé trávne porasty.

Štruktúra poľnohospodárskej pôdy:

- orná pôda: 219 ha,
- záhrady: 18 ha,
- trvalé trávne porasty: 1114 ha.

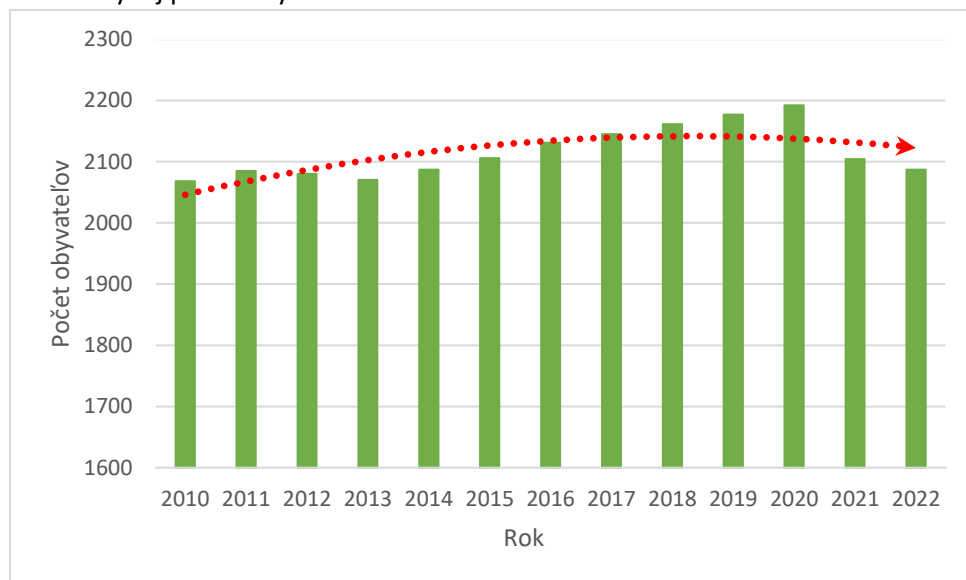
Štruktúra nepoľnohospodárskej pôdy:

- lesné pozemky: 6 867 ha,
- vodné plochy: 36 ha,
- zastavané plochy a nádvoria: 104 ha,
- ostatné plochy: 56 ha.

2.1.4. Demografická charakteristika obce

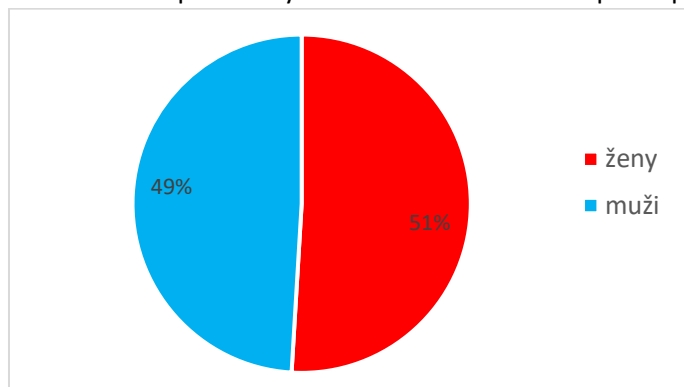
Od roku 1970 do roku 1991 bol počet obyvateľov obce relatívne stabilizovaný na úrovni cca 1680 obyvateľov. Výraznejšie začal stúpať až začiatkom 90-tých rokov 20. storočia. Vrchol v počte obyvateľov dosiahla obec v r. 2020 na úrovni 2192 obyvateľov. Následne však nastal mierny pokles počtu obyvateľov, ktoré pokračuje až do súčasnosti (Graf 1). V roku 2022 malo trvalý pobyt v obci Švedlár prihlásených 2087 obyvateľov, z toho 51 % tvorili ženy a 49 % muži (Graf 2).

Graf 1: Vývoj počtu obyvateľov obce Švedlár v r. 2010 – 2022.



Zdroj dát: Štatistický úrad SR, r. 2023

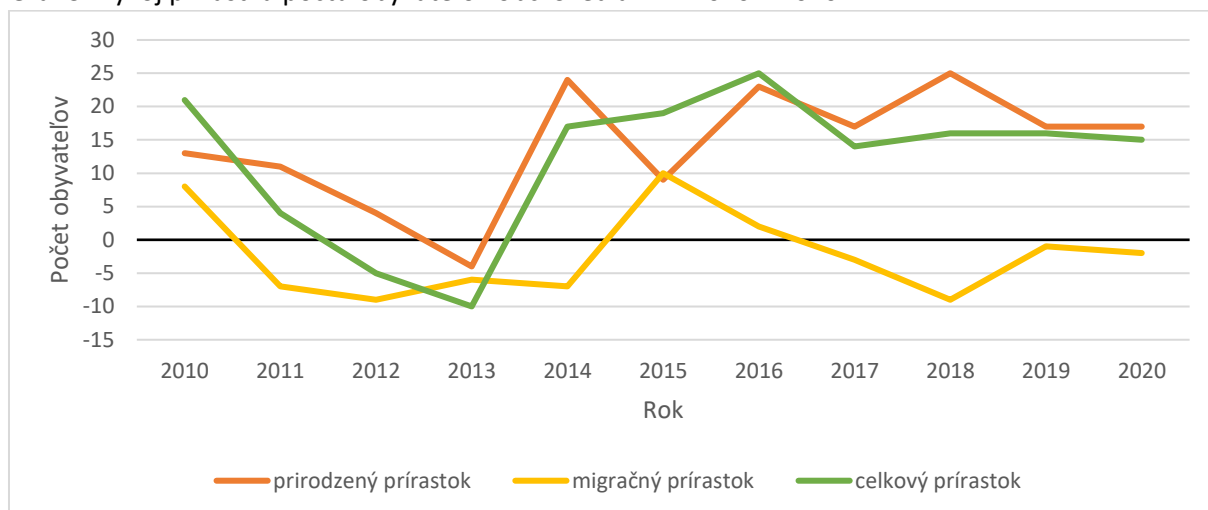
Graf 2: Podiel počtu obyvateľov Švedlár v r. 2020 podľa pohlavia



Zdroj dát: Štatistický úrad SR, r. 2023

Ako je vidno na Grafe 3, na celkový prírastok obyvateľ Švedlára v jednotlivých rokoch mal výrazne vyšší vplyv prirodzený prírastok, ktorý dosahuje pomerne vysoké čísla. Naopak trendom obce je prevaha počtu vysťahovaných pred prisťahovanými obyvateľmi.

Graf 3: Vývoj prírastku počtu obyvateľov obci Švedlár v r. 2010 – 2020

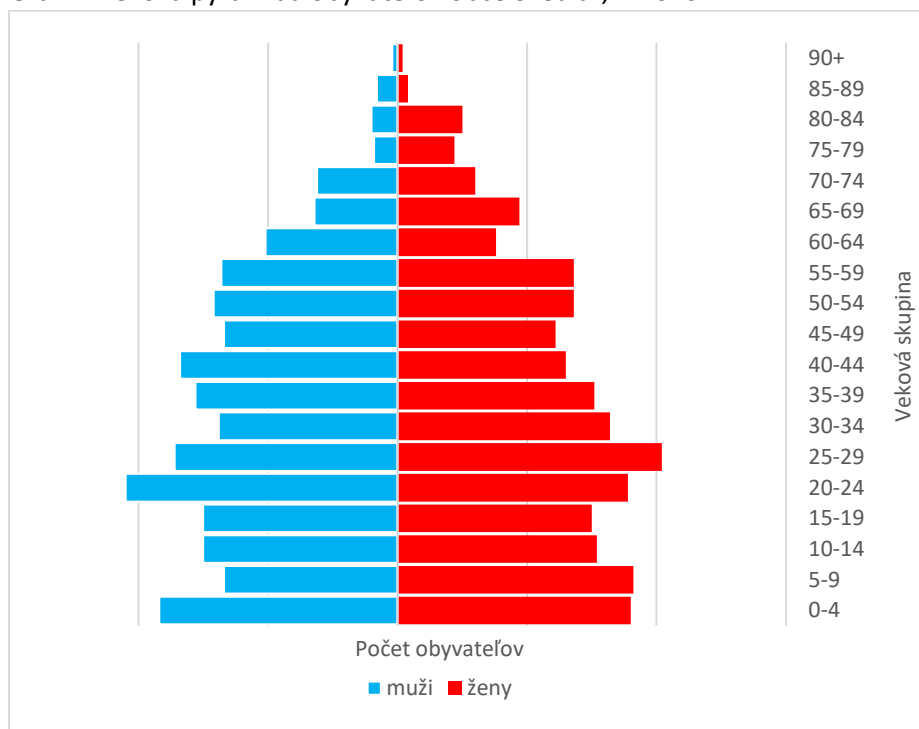


Zdroj dát: Štatistický úrad SR, r. 2023

Z pohľadu potreby zabezpečenia sociálnych služieb je okrem trendu vývoja počtu obyvateľov dôležité rozdelenie počtu obyvateľov na jednotlivé vekové skupiny. Medzi najohrozenejšie skupiny obyvateľov, ktoré bývajú odkázané na sociálne služby, patria najmä seniori, neúplné rodiny, nezaopatrené deti a zdravotne znevýhodnení obyvatelia.

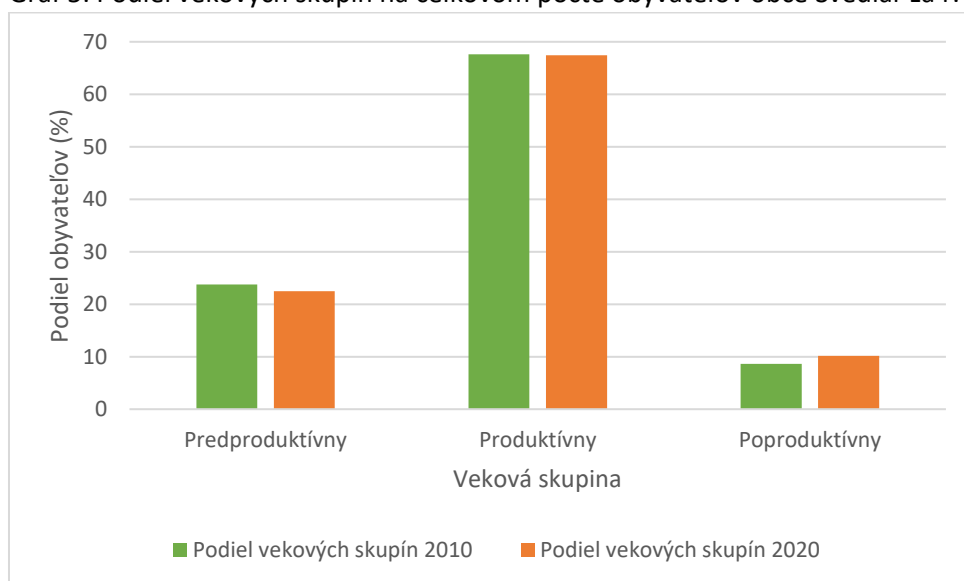
Seniori (65+) v súčasnosti tvoria len 10 % obyvateľov (viď Graf 5), čo je výrazne pod priemer celého Slovenska (17 %). Ich podiel na obyvateľoch obce však postupne mierne stúpa (v r. 2010 cca 8,7 %), pričom sa predpokladá ďalší postupný nárast podielu tejto vekovej skupiny. Za posledných 10 rokov je najstabilnejšia skupina produktívneho obyvateľstva (15-64 r.), pri ktorej je pokles za 10 rokov len cca 0,2 percentuálneho bodu na úroveň 67,4 %. Výrazný podiel na obyvateľstve majú predproduktívni obyvatelia (0-14 rokov), ktorí tvoria až 22,5 % obyvateľov. Ide o výrazne vyššie hodnoty ako priemer Slovenska (15,9 %), no porovnateľné s priemerom na úrovni okresu Gelnica (21,2 %), čo je spôsobené vysokou mierou pôrodnosti najmä rómskej časti obyvateľstva. Predpokladom je postupný a mierny pokles podielu predproduktívnej časti obyvateľov.

Graf 4: Veková pyramída obyvateľov obce Švedlár, r. 2020



Zdroj dát: Štatistický úrad SR, r. 2023

Graf 5: Podiel vekových skupín na celkovom počte obyvateľov obce Švedlár za r. 2010 a 2020



Zdroj dát: Štatistický úrad SR, r. 2023

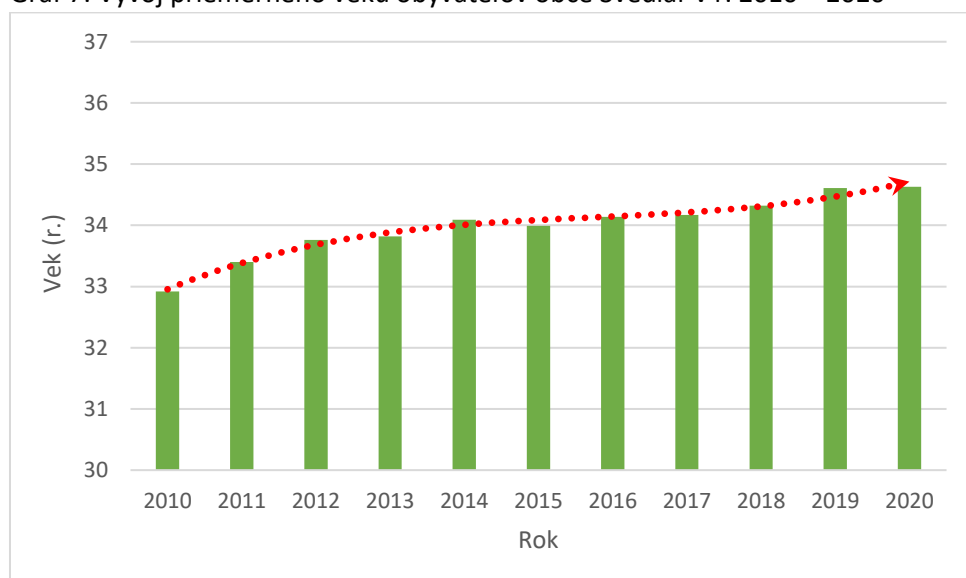
Na trend postupného starnutia obyvateľstva sa v obci prejavuje veľmi mierne. Index starnutia obyvateľov (Graf 6), ktorý vyjadruje počet obyvateľov vo veku 65+ rokov pripadajúcich na 100 osôb vo veku 0-14 rokov. Na pomery Slovenska je populácia veľmi mladá s hodnotou indexu starnutia na úrovni iba 45 % (priemer za SR v r. 2020 bol 107 %), avšak postupne sa mierne zvyšuje. Postupné starnutie obyvateľstva sa prejavuje aj v postupnom náraste priemerného veku obyvateľov obce, ktorý kontinuálne rástol a za ostatných desať rokov stúpol o 1,7 roka, na 34,6 rokov v r. 2020 (Graf 7).

Graf 6: Index starnutia obyvateľov Švedlár v r. 2010 – 2020



Zdroj dát: Štatistický úrad SR, r. 2023

Graf 7: Vývoj priemerného veku obyvateľov obce Švedlár v r. 2010 – 2020



Zdroj dát: Štatistický úrad SR, r. 2023

Pri analýze obyvateľstva obce treba pozornosť venovať aj vybraným skupinám, ktoré môžu patriť medzi najohrozenejšie či už z ohľadu zdravotného stavu, sociálneho postavenia či izolácie ako aj chudoby a ekonomickej deprivácie.

V r. 2021 žilo v obci 311 obyvateľov s ťažkým zdravotným postihnutím (z toho 153 žien a 158 mužov), čo predstavuje takmer 15 % populácie obce. Z toho 36 % boli ľudia vo veku 65+. Vo Švedlári taktiež žilo 119 rodín s malými deťmi, ktoré nezískali nárok na materskú. Dostávajú podporu od štátu vo forme rodičovského príspevku, ktorý je však výrazne nižší a nedokáže adekvátne nahradiť chýbajúci príjem domácnosti zo zamestnania. Okrem ľudí odkázaných na pomoc sociálnych služieb na základe ich veku (a zdravotného stavu), či životnej etapy (napr. mladé rodiny), môžu byť osoby odkázané na sociálnu pomoc aj na základe ekonomických faktorov. Obec Švedlár sa nachádza v okrese Gelnica patriaci k najmenej rozvinutým okresom Slovenska s mierou evidovanej nezamestnanosti 11,19 % (k 12/2021).

Obec Švedlár vykazuje pomerne vysokú mieru nezamestnanosti, až na úrovni 13,80 % ku koncu roka 2021 (priemer Slovenska v tom období bol len 6,76 %).

Tabuľka 1: Štruktúra nezamestnaných obyvateľov obce k 12/2021

Ženy	Muži	ZTP	Mladiství	Absolventi	Dĺžka evidencie nezamestnanosti			Slobodní	Ženatí/ Vydaní	Rozvedení/ ovdovení
					0-6 mesiacov	6-12 mesiacov	12 a viac mesiacov			
111	93	10	3	5	53	41	110	72	120	12

Zdroj dát: ÚPSVaR SR, r. 2022

Tabuľka 2: Počet poberateľov peňažných príspevkov (PP) na kompenzáciu ŤZP

PP na opatrovanie	PP na prepravu	PP na osobnú asistenciu	PP na diétu	PP na hygienu a opotrebovanie	PP na auto
70	0	6	27	103	114

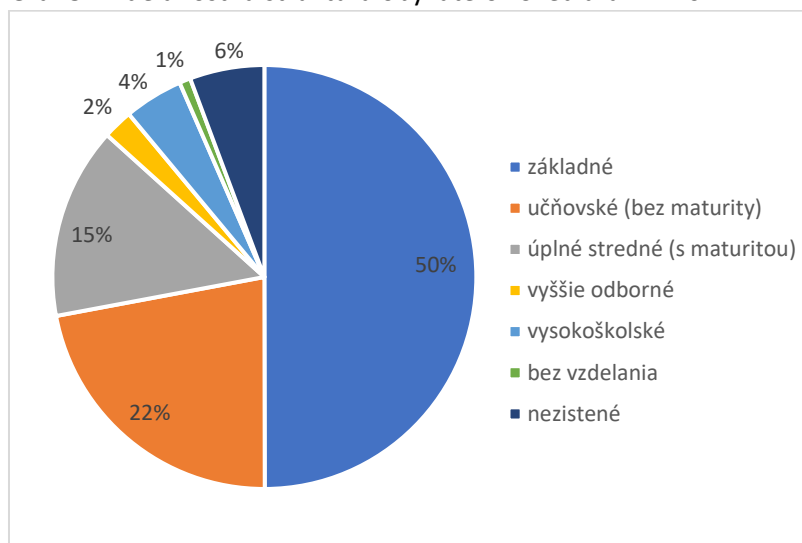
Zdroj dát: ÚPSVaR SR, r. 2022

Obyvateľstvo Švedlára je z **národnostného hľadiska** pomerne homogénne. Približne 83,3 % obyvateľov sa v r. 2021 prihlásilo k slovenskej národnosti, 8,76 % k rómskej, 0,71 k nemeckej a 7,2 % k iným národnostiam. Podľa Atlasu rómskych komunít (2019) tvorí obyvateľom rómskeho etnika 61-70 % obyvateľov obce, pričom väčšia časť z nich (cca 1200-1300 obyvateľov), žije v osídlení na okraji obce. Nejedná sa však o osadu s nekvalitnými obydliami, ale o časť obce s murovanými rodinnými domami, ktoré sú napojené na elektrickú sieť. Približne 65 % domov je napojených na verejný vodovod a 35 % má vlastnú studňu. 30 % domov nemá vhodne riešené nakladanie s odpadovými vodami (nemá vlastnú žumpu, či domácu ČOV). Takmer všetky domácnosti sú vykurované lokálnym zdrojom na tuhé palivo. Každá domácnosť má vlastnú nádobu na zber zmesového komunálneho odpadu, ktorý je pravidelne vyvážený.

Mierne heterogénnejšia je štruktúra obyvateľstva z pohľadu **náboženského vyznania**. V r. 2021 sa najviac (73,5 %) obyvateľov prihlásilo k rímskokatolíckej cirkvi. V obci sa nachádza rímskokatolícky kostol sv. Margity Antiochijskej, ktorý svedčí o prevládajúcom vierovyznaní obyvateľstva. Následne sa, 7,7 % prihlásilo k evanjelickej cirkvi augsburského vyznania (v obci sa nachádza aj evanjelický kostol z 18. storočia zapísaný v registri nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok), 2,4 % ku gréckokatolíckej cirkvi a 8,7 % k iným cirkvám a 7,6 % obyvateľstva uviedlo, že sú bez náboženského vyznania.

Podľa stupňa dosiahnutia **vzdelanostnej úrovne** obyvateľov (vo veku viac ako 15 rokov) v obci Švedlár (Graf 8) prevládalo v roku 2021 obyvateľstvo s iba základným vzdelaním (50 %), čo predstavuje pomerne nízku mieru vzdelanosti miestneho obyvateľstva. Stredné učňovské vzdelanie bez maturity dosiahlo 22 % obyvateľov, 15 % úplné stredné s maturitou. Len 2 % dosiahli vyššie odborné vzdelanie a 4 % obyvateľom má ukončené aj vysokoškolské vzdelanie. Zároveň 1 % obyvateľov vo veku nad 15 rokov nedokončilo ani základnú školu. Pre budúci rozvoj obce bude nevyhnutné výrazne zvýšiť mieru vzdelanosti obyvateľstva so zameraním najmä na deti a mládež, či do vzdelávania a rekvalifikáciu aj strednej generácie.

Graf 8: Vzdelanostná štruktúra obyvateľov Švedlára v r. 2021



Zdroj: SODB 2021, ŠÚ SR, r. 2023

2.1.5. Dopravná infraštruktúra

Železničná doprava

Obec leží na jednokoľajnej neelektrifikovanej železničnej trati 110A Margecany – Červená Skala. Železničná stanica je situovaná excentricky na východnom okraji obce vzdialená od centra obce cca 1,4 km. V okrajovej časti obce Hrable (vzdialenej od východnej časti hlavného zastaveného územia obce približne 3 km) sa nachádza železničná zastávka *Švedlár zastávka*. V pracovné dni je železničná trať obsluhovaná 16 spojmi v každom smere (osobné vlaky Os a zrýchlené vlaky Zr). Vhodné by bolo zvážiť presun železničnej stanice bližšie k centru obce, pre zlepšenie dostupnosti dopravy miestnymi obyvateľmi.

Cestná doprava

Základom komunikačného systému obce Švedlár je prieťah cesty II/546 (hlavná cestná os Hnileckej doliny), cesta III/3274 (prepájajúca žel. stanicu Švedlár na cestu II/546) a sieť miestnych ciest. Sieť miestnych obslužných ciest je slabo nevybudovaná, v atypickom usporiadaní v rôznych šírkach od 2,5 – 4,0 m bez systematického odvodnenia. Povrchová úprava miestnych obslužných komunikácií je čiastočne živičná, ale nekvalitná.

Vo Švedlári sa nachádzajú štyri zastávky verejnej autobusovej dopravy – Švedlár, námestie; Švedlár, žel. stanica; Švedlár, PD a Švedlár, Hrable. Autobusové spojenie zabezpečuje spoločnosť EUROBUS a.s., Spišská Nová Ves.

Tabuľka 3: Dostupnosť k vybraným mestám prostredníctvom cestnej siete (osobným autom)

Cieľová obec	Najkratšia vzdialenosť	Čas
Gelnica	24 km	24 min.
Spišská Nová Ves	31 km	33 min.
Krompachy	44 km	42 min.
Poprad	55 km	58 min.
Košice	63 km	1 hod. 5 min.

Prešov	61 km	1 hod. 5 min.
Bratislava	380 km	4 hod 35 min.

Zdroj: Google Maps, r. 2023

Statická doprava

Pre potreby občianskej vybavenosti sú v centre obce vybudované tieto parkovacie plochy - existujúce parkoviská:

- v centre mesta na námestí v okolí obecného úradu - 26 státí,
- pri cintoríne (štrkom spevnená plocha) - 8 státí.

Pešia doprava

Pešia doprava nie je v súčasnosti komplexne riešená a súčasné miestne komunikácie a existujúca zástavba v zásade ani riešenie neumožňujú. Vybudovaný je peší chodník pozdĺž cesty II/546 v rekonštruovanom úseku a uvažuje s ďalšou výstavbou chodníkov v rámci intravilánu obce podľa technických možností, pričom je nutné vytvárať podmienky pre postupnú realizáciu. Od železničnej stanice je značený turistický chodník.

Územím prechádza regionálna cyklistická trasa, prechádzajúca údolím Hnilca a spájajúca obce a turisticky zaujímavé rekreačné priestory v tejto oblasti.

2.1.6. Základná technická infraštruktúra

Zásobovanie pitnou vodou

V obci je vybudovaný obecný vodovod na pitnú vodu. Obec je zásobovaná pitnou vodou cez úpravňu vody z povrchových zdrojov vody odoberaných z prítokov Švedlárskeho potoka, nachádzajúcich sa na sever od zastavaného územia obce. Upravená voda je dopravovaná do zásobného vodojemu 2 x 250 m³.

Aj napriek zrealizovanému obecnému vodovodu niektorí obyvatelia obce sú zásobovaní pitnou vodou z individuálnych studní, v ktorých voda vo väčšine prípadov zdravotno-hygienickým normám nevyhovuje. Počas suchých období výdatnosť studní klesá. Z uvedených dôvodov je tento nevyhovujúci stav pre obec nutné riešiť.

Kanalizácia a ČOV

V obci Švedlár nie je v súčasnosti vybudovaná kanalizačná sieť. Splaškové odpadové vody sú zachytávané v žumpách, resp. sú priamo vyústené do potokov, či do podzemia a cestných rigolov. Odkanalizovaný s vyústením do ČOV je Priemyselný park Švedlár. Táto ČOV obsahuje technológiu z r. 1985 a je potreba jej modernizácie.

Zásobovanie plynom

Obec Švedlár nie je plynofikovaná. Vysokotlaký plynovod je dotiahnutý po obec Mníšek nad Hnilcom, ktorý je pripojený na VTL plynovod Prakovce - Helcmanovce - Mníšek nad Hnilcom. Zámerom je vybudovanie prepojovacieho VTL plynovodu medzi Mníškom nad Hnilcom a Nálepkovom s prípojkou pre Švedlár.

Zásobovanie elektrickou energiou

Dodávka elektrickej energie pre riešené územie je zabezpečovaná zo skupinovej VN prípojky z existujúceho 22 kV vzdušného vedenia linkou č. 245 Spišská Nová Ves - Prakovce. VN linka je napájaná z ES 110/22 kV Prakovce s možnosťou napájania aj z ES 110/22 kV Spišská Nová Ves.

Dodávka elektrickej energie pre jednotlivých odberateľov v obci je vykonávaná verejným NN vzdušným rozvodom na betónových a drevených stožiaroch v blízkosti verejných komunikácií. Vedenie tvorí zokruhovanú sieť s výbežkami pre vzdialenejšie lokality obce.

V obci Švedlár v areáli na spracovanie guľatiny na toku Hnilec je situovaná malá vodná elektráreň o výkone 0,09 MW, s priemernou ročnou výrobou 0,097 GWh slúžiaca na odber pre priameho odberateľa. Rok uvedenia do prevádzky bol 1939.

Obecný rozhlas

Miestny rozhlas v obci je prevedený vzdušne na konzolách. Stožiare sú oceľové, do výšky 7.5 m nad zemou. Reprodukory prevažne 6 a 12 W. Vedenie je na oboch koncoch chránené proti podpätiu bleskoistkami. Z hľadiska funkčnosti bude plne vyhovovať aj v ďalšom období.

Verejné osvetlenie

Verejné osvetlenie tvoria výbojkové svietidlá, upevnené na výložníkoch a stĺpoch sekundárneho vedenia ako aj na sadových osvetľovacích stĺpoch s káblovým rozvodom. Ovládací systém verejného osvetlenia je automatický s časovým spínaním.

2.1.7. Občianska vybavenosť v obci

Pre rozvoj obce a komunitného života v nej je potrebná aj kvalitná občianska vybavenosť, pre napĺňanie potrieb občanov obce.

Administratívne služby sú v obci zabezpečené obecným úradom a pobočnou Slovenskej pošty.

V obci sa nachádza **lekáreň i všeobecná ambulancia pre dospelých**, ktorá ordinuje v obci 3 dni v týždni. V obci sa nachádza aj stomatologická ambulancia. Spádová **všeobecná ambulancia pre deti a dospelých** sa nachádza v Mníšku nad Hnilcom. Najbližšia ambulancia rýchlej zdravotnej pomoci sa nachádza v Nálepkove. V dostupnej vzdialenosti je Nemocnica s poliklinikou Spišskej Novej Vsi a Všeobecná nemocnica Pro Vitae v Gelnici.

V obci sa nachádzajú **dve materské školy**. Obe materské školy sú dvojtriedne s kapacitou každá cca 30 detí. Jedná materská škola sa nachádza v časti obce, kde sa nachádza rómska osada. V centrálnej časti obce sa nachádza **Základná škola Švedlár**, ktorá poskytuje komplexné základné vzdelanie od 1. do 9. ročníka. Škola bola postavená pred 55 rokmi. Tvorí ju 5 pavilónov prepojených pergolami. Jeden slúži ako telocvičňa a jeden ako hospodárska budova, kde sa nachádzajú kancelárie, školská kuchyňa s jedálňou, učebňa informatiky a kotolňa na drevnú štiepku. Škola nemá kabinety, šatňové priestory, samostatný školský klub detí. Vonkajšie športovisko tvorí iba zatrávnená plocha. V školskom roku 2021/2022 navštevovalo školu 273 žiakov. Problémom však je prístup časti žiakov a ich rodín ku vzdelaniu. Z 273 žiakov v školskom roku 2021/2022 neprospeklo 38 žiakov (takmer 14 %) a počet neospravedlnených hodín predstavoval v priemere 28 hodín na žiaka.

V obci chýba funkčná **športová infraštruktúra**. Okrem telocvične v rámci základnej školy, bol v r. 2016 znovu obnovený **futbalový klub** pod názvom Športový klub Lesy Švedlár, ktorý obnovil aj zanedbané futbalové ihrisko na juhu zastavenej časti obce. Oficiálne bola súťaž registrovaná len kategória starších žiakov (U15). Posledný súťažný zápas sa však hral vo Švedlári v lete 2019. Od vtedy nie je klub súťažne

aktívny. V obci chýbajú ďalšie možnosti športového a voľnočasového vyžitia pre obyvateľov, najmä deti a mládež.

V obci sa nachádzajú dva spolky v oblasti rozvoja kultúry. Jedným je Karpatskonemecký spolok (Miestna skupina Karpatskonemeckého spolku vo Švedlári), ktorého súvisia predovšetkým s udržaním kultúrneho dedičstva našich predkov, ako aj prehlbovaním a rozvíjaním nemeckého jazyka v nemeckej menšine na Slovensku a v regióne Spiš. Druhým je Dychová hudba Švedlárčanka, ktorá bola založená v r. 1984.

V centre obce sú situované dva **kostoly**. Katolícky kostol sv. Margity Antiochijskej stojí v strede obce a je dominantou námestia. Evanjelický kostol patrí evanjelickej cirkvi augsburského vyznania vo Švedlári a je taktiež jednou z významných dominánt obce.

Maloobchod a služby sú v obci pomerne slabo zastúpené. V obci sa aktuálne nachádzajú štyri predajne potravín, predajňa rozličného tovaru s drogistickým tovarom.

V obci funguje **dobrovoľný hasičský zbor**, ktorý funguje od r. 1881 a aktuálne má 45 členov.

Bývanie

Funkčná zložka bývania je základným činiteľom rozvoja obce a jej rozsah je podmienený demografickým potenciálom a územno-technickými podmienkami.

Vo Švedlári sa nachádza 500 bytových jednotiek (podľa sčítania v r. 2021), z ktorých je 454 rodinných domov a zvyšné sú súčasťou 11 bytových domov.

2.1.8. Cestovný ruch

V zmysle Stratégie udržateľného rozvoja cestovného ruchu v Košickom samosprávnom kraji do roku 2027 patrí územie obce Švedlára do Zóny D s označením Hnilecká dolina. Zóna D má stredne vysoký potenciál CR s potrebou výrazne podporiť z hľadiska atraktivity aj infraštruktúry, bez priestoru pre hlbší rozvoj počas implementácie stratégie. Zóna Hnilecká dolina má vzhľadom na jej odľahlosť od navštevovaných turistických centier do budúcnosti silné predpoklady pre rozvoj ekoturizmu a slow turizmu.

Územie obce je vhodné najmä na letnú a zimnú turistiku a cykloturistiku, vidiecky turizmus, poľovníctvo a rybárstvo a vodné športy s pobytom pri vode. V okolí obce Švedlár sa nachádzajú turistické centrá ako obec Závadka, obec Stará voda a obec Slovinky ktoré poskytujú podmienky pre letnú a zimnú turistiku a cykloturistiku. Obec Poráč a Nálepko vo poskytujú podmienky pre zimné lyžiarske športy. Obec by mohla pritom nadviazať aj na svoje banícke tradície zo 16.- 18. storočia a zapojiť do poznávacieho turizmu aj staré nevyužívané banské diela.

Okrem ubytovaní v súkromí sa môžu návštevníci obce a jej okolia ubytovať v obecnej chate a v penzióne Karpatskonemeckého spolku. Obecná chata sa nachádza v príjemnom prostredí priamo pod Bukovcom, má hlau s kozubom a dve izby s kapacitou spolu 10 lôžok. Penzión je situovaný priamo v centre obce a ponúka okrem ubytovania aj možnosť na usporiadanie seminárov, školení a kurzov s kapacitou do 30 osôb. Ubytovacia kapacita penziónu je 13 lôžok.

2.1.9. Hospodárske subjekty v obci

Podľa dostupných verejných informácií sú najväčšími zamestnávateľmi v obci základná škola (Školská 122, Švedlár), ktorá v školskom roku 2021/2022 zamestnávala celkovo 27 zamestnancov a samotná Obec Švedlár. Podľa prehľadu podnikateľských subjektov so sídlom v obci (Tabuľka 4) je vidieť, že veľká časť obyvateľstva a firiem je zamestnaná v oblasti lesohospodárskej činnosti, ťažby dreva a obnovy lesných porastov.

Tabuľka 4: Prehľad vybraných zamestnávateľov a firiem v obci Švedlár

Názov subjektu	Primárna činnosť	Počet zamestnancov
Obec Švedlár	Samospráva	25-49
Základná škola, Školská 122, Švedlár	Základná škola	27
Správa obecných lesov, s.r.o. Švedlár	Lesohospodárska činnosť	5-9
noge s. r. o.	Lesohospodárska činnosť, maloobchod	3-4
CHAMAČ, s. r. o.	Lesohospodárska činnosť	3-4
EKOMBAU, s.r.o.	Lesohospodárska činnosť	2
I.P. team s. r. o.	Lesohospodárska činnosť	2
MALESS s.r.o.	Lesohospodárska činnosť	2
PS @ MS s.r.o.	Lesohospodárska činnosť	2
Ekoslužby Pavoris s.r.o.	Nakladanie a spracovanie odpadu	1
MOSA, s. r. o.	Lesohospodárska činnosť	1
PlachStav s. r. o.	Stavebné práce	1
PP DREVO s. r. o.	Lesohospodárska činnosť	1
ROBKON s.r.o.	Spracovanie dreva	1
Romadent, s.r.o.	Stomatológia	1
STEMAN, s.r.o.	Chov zvierat a výroba krmív	1
AGROMET, s.r.o.	Chov zvierat	*
B+B Les team s.r.o.	Lesohospodárska činnosť	*
Blaško Timber s. r. o.	Lesohospodárska činnosť	*
BOMIWOOD s.r.o.	Lesohospodárska činnosť	*
Dotácie EU, s.r.o.	Lesohospodárska činnosť	*
DREVEX spoločnosť s ručením obmedzeným Švedlár	Prenájom nehnuteľností a hnuťelných vecí	*

Poznámky: subjekty vyznačené tučným písmom majú sídlo v obci Švedlár

* = nezistený počet zamestnancov na území obce Švedlár z verejných zdrojov dát

Zdroj: Obchodný register Slovenskej republiky, r. 2023 (<https://www.orsr.sk/>); FinStat, r. 2023 (<https://finstat.sk/>).

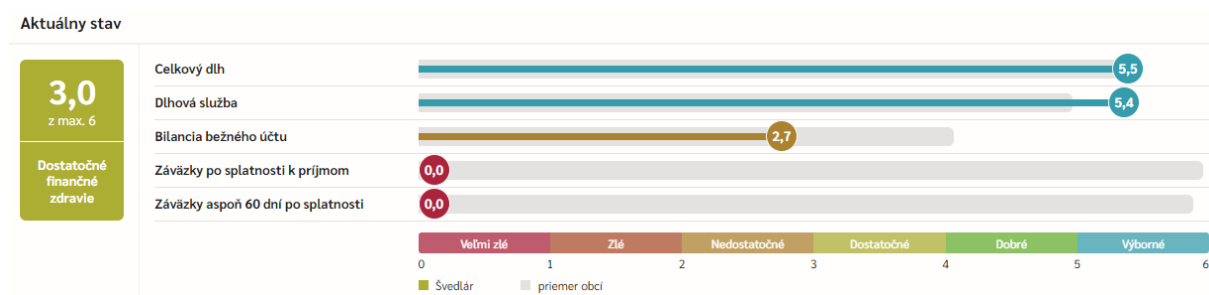
2.1.10. Hospodárenie obce

Na základe rozhodnutia Ministerstva financií SR je Obec Švedlár od 1.6.2015 **v nútenej správe**. O zavedenie nútenej správy požiadala samotná obec z dôvodu ochrany aspoň bežného chodu obce, ktorý bol ohrozený exekúciou na majetok obce vo výške viac ako jeden milión EUR. Nútená správa tak znamená pre obec mnohé obmedzenia, na druhej strane je obec povinná počas nútenej správy mať založený samostatný účet, z ktorého obec môže uhrádzať najpotrebnejšie veci, ako sú napríklad poplatky za elektrickú energiu za osvetlenie alebo napríklad už spomínané platby za vývoz odpadu. Tento účet súdny exekútor nemôže blokovať a sťahovať si z neho finančné prostriedky. Obec tak síce nemôže okrem havarijných stavov v obci nijakým spôsobom investovať a uchádzať sa o externé finančné zdroje, na druhej strane je zabezpečené aspoň základné fungovanie obce. Všetky úhrady obce sú vopred schvaľované núteným správcom a bez jeho súhlasu obec nemôže vykonávať žiadne úhrady. Pre ďalší rozvoj obce bude nevyhnutné dospieť k dohode s veriteľmi na splátkovom kalendári a dospieť k zrušeniu nútenej správy, čím sa vytvoria možnosti pre čerpanie externých finančných prostriedkov na rozvoj obce.

Spoločnosť INEKO hodnotí finančné zdravie obcí a VÚC podľa rôznych ukazovateľov. Finančné zdravie obce vypovedá o tom, do akej miery je hospodárenie udržateľné a hospodárenie spôsobuje, alebo nespôsobuje obci problémy. Finančné zdravie je vyjadrené číslom v intervale 0 (najhoršie) až 6 (najlepšie), nezávislé od roku, a počíta sa kombináciou piatich vybraných indikátorov finančnej stability: Základnej bilancie, Dlhovej služby, Celkového dlhu, Zväzkov neuhradených 60 a viac dní po lehote splatnosti a Okamžitej likvidity. Dáta využívané v tomto hodnotení pochádzajú z Datacentra v správe Ministerstva financií SR.

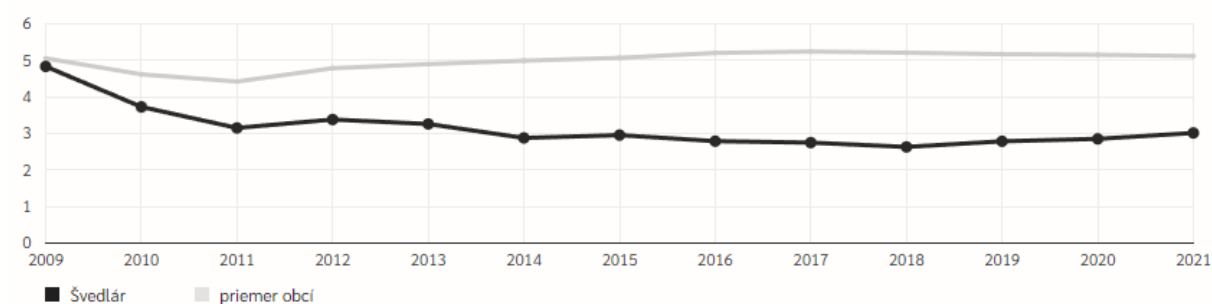
V tomto hodnotení finančného zdravia obce získala obec Švedlár za r. 2021 známku 3,0, čo predstavuje „dostatočné“ finančné zdravie obce. Horšie (v kategórii „veľmi zlé“) vykazovali v roku 2021 len dielčie subindexy - záväzky po splatnosti k príjmom a záväzky aspoň 60 dní po splatnosti, ktorých hodnota indexu bola 0 (najmenšia možná). Odzrkadľuje to stav obce, ktorá je v nútenej správe.

Graf 11: Finančné zdravie obce za r. 2021



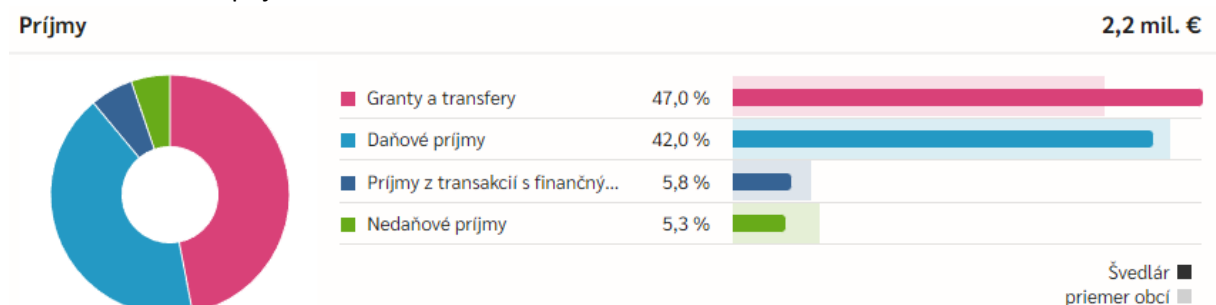
Zdroj: INEKO, r. 2023, <http://www.hospodarenieobci.sk/>

Graf 12: Vývoj indexu finančného zdravia v r. 2009-2021



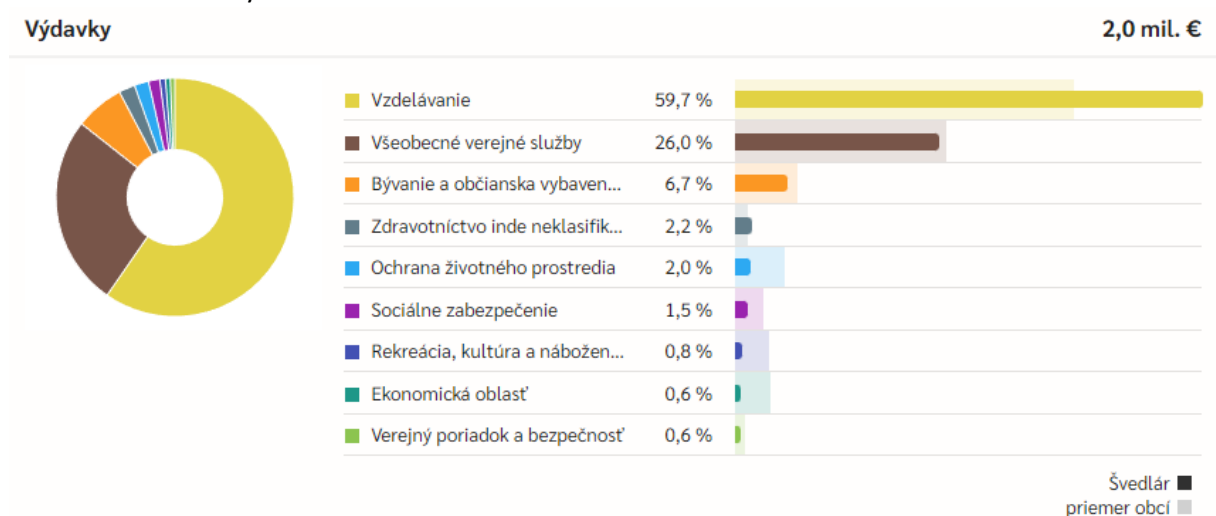
Zdroj: INEKO, r. 2023, <http://www.hospodarenieobci.sk/>

Graf 13: Štruktúra príjmov v r. 2021



Zdroj: INEKO, r. 2023, <http://www.hospodarenieobci.sk/>

Graf 14: Štruktúra výdavkov v r. 2021



Zdroj: INEKO, r. 2023, <http://www.hospodarenieobci.sk/>

2.1.11. Potreby obyvateľov obce

Potreby občanov a hodnotenie predchádzajúceho obdobia boli zisťované dotazníkovým prieskumom v priebehu januára a februára 2023. Prieskum sa realizoval online ako aj fyzickými dotazníkovými hárkami. Do prieskumu sa zapojilo 106 občanov, čo predstavuje približne 5 % obyvateľov obce.

Do dotazníka sa zapojili najmä občania v produktívnom veku. 36 % respondentov tvorili občania vo veku 25-39 rokov a 34 % respondenti vo veku 40-59 rokov. Mladí vo veku 18-24 rokov tvorili vyše 14 %, mladí do 18 rokov 6,5 % a seniori predstavovali vyše 9 % respondentov.

Rôznorodo boli zastúpení respondenti z rôznych socio-ekonomických podskupín, čo zvyšuje výpovednú hodnotu výsledkov prieskumu. 34 % respondentov predstavujú pracujúci, 32 % nezamestnaní, 13 % žiaci a študenti, 12 % invalidný dôchodcovia, 6 % rodičia na materskej/rodičovskej dovolenke a 4 % starobný dôchodcovia.

Pri otázke o spokojnosti so stavom a kvalitou vybraných služieb a verejného priestoru v obci viac ako polovica respondentov uviedla, že sú **spokojní** najmä s funkčnosťou verejného osvetlenia (58 % respondentov), stavom a dostupnosťou parkovacích miest (55 %), dostupnosťou a funkčnosťou verejného vodovodu (54 %) a kvalitou materskej a základnej školy (52 %). Celkovo respondenti pri väčšine dopytovaných bodoch vyjadrili vo väčšej miere nespokojnosť. **Nespokojní** boli respondenti

najmä so stavom chodníkov (80 %) a ciest (70 %), dostupnosťou a funkčnosťou kanalizácie (69 %), čistotou na uliciach (62 %), či úrovňou bezpečnosti a kriminality (58 %).

Respondenti taktiež v otvorenej otázke (bez definovaných možností na odpoveď) identifikovali najvýznamnejšie **potreby obce**. Najviac respondentov napísalo, že im v obci chýbajú chodníky (14 %), ambulancia detského lekára (10 %), detské ihrisko (8 %), kanalizácia (7 %), park so zeleňou (6 %). Ako problémy v obci identifikovali respondenti aj nízku mieru bezpečnosti, veľký počet túlavých psov, nízku mieru čistoty, málo možností na športovanie.

Respondenti boli taktiež dopytovaní na **určenie stupňa prioritizácie** (najdôležitejšie, dôležité, nepotrebné, resp. neviem zhodnotiť) pre vybraných 15 rozvojových zámerov. Medzi rozvojové zábery označených ako **najdôležitejšie** zaradili respondenti najmä **čistotu obce a odstraňovanie nelegálnych skládok** (82 %), opravu ciest (77 %), vybudovať kanalizáciu (74 %), zvýšiť bezpečnosť v obci (66 %), obnova a rozširovanie detských ihrísk (65 %), obnova a rozširovanie športovísk (57 %) a rozšírenie zdravotnej starostlivosti (56 %). Medzi dôležité rozvojové témy patrili aj modernizácia školy a škôlky, rozvoj nájomného bývania, rozšírenie verejného osvetlenia, rozšírenie/dobudovanie vodovodu, či rozšírenie sociálnych služieb. Medzi aktivitami, ktoré boli najčastejšie označované ako **nepotrebné** patrili zariadenia materského/komunitného centra (20 %), zriadenie detských jasí (18 %), či rozšírenie sociálnych služieb (14 %).

2.2. Vonkajšie prostredie a spoločenské trendy

Obec Švedlár je previazaná so Slovenskom i svetom prostredníctvom rôznych ekonomických a sociálnych väzieb, ktoré umožňujú tok materiálov, finančných zdrojov, inovácií, ideí, ale aj odpadov a emisií. V dôsledku tohto vývoja je a bude ekologická, ekonomická a sociálna situácia obce v nadchádzajúcich desaťročiach výrazne ovplyvnená celoslovenskými spoločenskými či environmentálnymi javmi a trendami.

Medzi najvýznamnejšie trendy vývoja spoločnosti a krajiny s priamym alebo nepriamym dopadom na rozvoj Švedlára patria najmä:

- odliv obyvateľov do centier zamestnanosti, ich suburbia a blízkych miest,
- zvyšujúca sa priemerná dĺžka života obyvateľov,
- nižšia plodnosť majoritnej spoločnosti – nižší počet narodených detí pripadajúcich na 1 ženu (v reprodukčnom veku),
- negatívne dopady zmeny klímy najmä na nízkopříjmové rodiny a potreba adaptácie a mitigácie,
- prudké zvyšovanie cien tovarov, služieb a komodít v r. 2022,
- nárast kompetencií a povinností pre samosprávy bez dostatočného finančného pokrytia,
- pokles pracovných miest pre nízkokvalifikovaných zamestnancov,
- minimalizácia skládkovania odpadov a prechod na obehové hospodárstvo,
- rozvoj nových technológií a digitalizácia spoločnosti,
- rast významu občianskej spoločnosti a jej významu pre lokálny rozvoj,
- nárast masového turizmu s dôrazom na autentickosť, udržateľnosť a ekologickosť produktu cestovného ruchu,
- znižujúca sa kvalita a odolnosť lesov z dôvodu zmeny klímy a intenzívneho lesohospodárstva.

2.3. SWOT analýza

Environmentálny rozvoj	
Silné stránky	Slabé stránky
- Čistota ovzdušia a zdravšie prírodné prostredie - Hodnotná a zachovalá prírodná krajina (CHVÚ Volovské vrchy) - Realizácia vodozádržných opatrení v obci - Rozsiahle územie s vysokou lesnatosťou	- Znečistenie rieky Hnilec a verejných priestranstiev v obci - Nízka miera vytriedenia komunálnych odpadov - Nevybudovaná kanalizácia v obci - Existencia dvoch environmentálnych záťaží na území obce - Vysoký podiel tuhých palív na vykurovaní a znečistenie ovzdušia vo vykurovacom období
Príležitosti	Ohrozenia
- Realizácia adaptačných opatrení na dopady zmeny klímy s dôrazom najmä na protipovodňové opatrenia - Využitie lesných porastov v udržateľnom lesnom hospodárstve - Využitie prírodného prostredia na rozvoj udržateľného turizmu a cykloturizmu - Využitie obnoviteľných zdrojov energie na zvýšenie energetickej sebestačnosti a zníženie uhlíkovej stopy - Vybudovanie kanalizačnej siete - Zvýšenie čistoty v obci - Skvalitnenie environmentálnej osvedy a zodpovednosti občanov	- Neudržateľné lesné hospodárstvo (nadmerný výrub bez obnovy lesných porastov) – zvýšenie rizika bleskových povodní - Nárast negatívnych dopadov zmeny klímy (dlhšie obdobia sucha, lesné požiare, intenzívnejšie povodne, extrémne obdobia sucha) - Znečistenie ovzdušia veľkými priemyselnými znečisťovateľmi, ale i domácnosťami vo vykurovacom období

Spoločenský rozvoj	
Silné stránky	Slabé stránky
- Relatívne vysoká skupina predproduktívneho obyvateľstva - Fungovanie materskej školy a základnej školy (1.-9. ročník) v obci - Poskytovanie terénnej opatrovateľskej služby - Fungujúca ambulancia pre dospelých a stomatológia	- Nútená správa obce limitujúca investície do rozvoja - Absencia pediatrickej ambulancie - Nízka disciplinovanosť a záujem o vzdelanie detí - Nedostatok športovo-rekreačnej infraštruktúry – detské ihriská, športoviská - Vysoká miera nízkokvalifikovanej pracovnej sily - Vysoká miera nezamestnanosti
Príležitosti	Ohrozenia
- Zrušenie nútenej správy obce - Zvýšenie angažovanosti občanov na veciach verejných - Rozvoj sociálnych služieb pre obyvateľov, s dôrazom na seniorov	- Vystáňovanie sa mladých ľudí a rodín z obce do centier zamestnanosti - Legislatívne zmeny – nové kompetencie pre obce v oblasti sociálnych služieb bez dodatočného finančného krytia

• Výstavba nových športovísk a detských ihrísk • Zvýšenie motivácie detí a ich rodičov na štúdium • Zvyšovanie kvalifikačnej úrovne pracovnej sily	• Zvyšujúce sa náklady na zabezpečenie služieb pre občanov • Postupné zhoršovanie zdravotného stavu obyvateľstva ako dôsledok nezdravého životného štýlu
--	---

Hospodársky rozvoj	
Silné stránky	Slabé stránky
• Bohatý lesný fond ako predpoklad rozvoja lesníctva a vidieckeho turizmu • Atraktívne prírodné prostredie pre rozvoj udržateľného turizmu a cykloturizmu • Existencia obecnej chaty a penziónu karpatskonemeckého spolku v obci	• Nedostatočná ponuka pracovných príležitostí v obci • Odchod kvalifikovanej pracovnej sily za prácou do zahraničia a centier zamestnania • Nutnosť dochádzky za prácou pre väčšinu obyvateľov • Nízka atraktivita regiónu pre nových zamestnávateľov
Príležitosti	Ohrozenia
• Rozvoj rodinného a malého podnikania s dôrazom na využitie lokálnych zdrojov, napr. spracovanie dreva do konečných výrobkov • Zintenzívnenie spolupráce s okolitými obcami a združeniami na rozvoji služieb cestovného ruchu a spoločnej propagácii regiónu • Rozvoj udržateľného turizmu a cykloturizmu naviazaného na prírodné a kultúrne atraktivity obce • Zriadenie sociálneho podniku na podporu zamestnávania znevýhodnených skupín obyvateľov	• Odliv kvalifikovanej pracovnej sily • Vysoká inflácia a ceny energií znižujúca ekonomickú stabilitu domácností, podnikateľov aj samosprávy • Klesajúca ponuka pracovných príležitostí pre menej kvalifikovaných občanov najviac ohrozených chudobou • Nedostatočné podporné nástroje štátu na podporu zamestnávania a podnikania

3. STRATEGICKO-PROGRAMOVÁ ČASŤ

Strategická časť PHRSR obsahuje stratégiu rozvoja obce pričom vychádza z jej identifikovaných vnútorných špecifík i vonkajších vplyvov a určuje hlavné ciele a priority rozvoja obce pri rešpektovaní princípov regionálnej politiky v záujme dosiahnutia vyváženého a udržateľného rozvoja územia.

3.1. Vízia obce Švedlár do r. 2030

Vízia obce Švedlár predstavuje želaný stav stavu obce v r. 2030, ktorý vychádza z predpokladu realizácie projektov a opatrení napĺňajúcich stanovené priority obce v strednodobom horizonte. Vízia má predstavovať realistický cieľový stav v prípade optimálnej implementácie Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Švedlár na roky 2023 – 2030.

Vízia:

Obec Švedlár je rozvíjajúca sa obec s čistými a bezpečnými verejnými priestranstvami a rastúcou kvalitou života miestnych obyvateľov. Vďaka ukončenej nútenej správe je obec aktívna v čerpaní externých finančných zdrojov na zabezpečenie rozvoja základnej technickej a environmentálnej infraštruktúry a rozvoja služieb. Obci sa podarilo zvýšiť disciplinovanosť a motiváciu žiakov základnej školy a aktívne napomáha odkázaným obyvateľom prostredníctvom vhodne cielených sociálnych služieb.

3.2. Ciele a priority rozvoja

Globálny cieľ: Zvýšiť kvalitu života obyvateľov obce Švedlár a vytvoriť podmienky pre ďalší udržateľný rozvoj obce

Tento globálny cieľ v sebe zahŕňa rozvoj sociálnych služieb pre ohrozené skupiny obyvateľov, ako aj podmienky na bývanie a trávenie voľného času pre obyvateľov, s dôrazom na mladé rodiny. Súčasťou zvýšenia kvality života je aj skvalitnenie environmentálnych podmienok (vybudovanie kanalizácie, zvýšenie čistoty obce a pod). Dôležitým prvkom rozvoja obce je zvyšovanie vzdelanostnej úrovne obyvateľstva, s dôrazom na žiakov základnej školy a ich motivácie pokračovať na vyššie stupne vzdelania, a zvyšovanie kvalifikácie produktívnej časti populácie.

Globálny cieľ je rozdelený do štyroch tematických priorít a dielčích špecifických cieľov. Na realizáciu špecifických cieľov sú navrhnuté viaceré opatrenia. Definované opatrenia predstavujú najdôležitejšie typy aktivít potrebných na realizáciu na dosiahnutie globálneho cieľa a vízie obce. Tento zoznam však nie je konečný a je možné realizovať aj iné opatrenia na podporu špecifických cieľov, ktoré nie sú v dokumente jednoznačne uvedené, avšak tematický podporujú naplnenie stanovených cieľov. V implementačnej fáze PHRSR je potrebné stanovené opatrenia rozmeniť na špecifické aktivity, ktoré sa budú realizovať cez samostatné projekty.

Priorita 1: SLUŽBY OBČANOM

Špecifický cieľ 1.1: Zefektívnenie činnosti samosprávy a zvýšenie občianskej participácie

Opatrenia:

- uzavretie dohody s veriteľmi a ukončenie nútenej správy obce,
- zefektívnenie služieb obecného úradu občanom (napr. elektronizácia služieb, zvyšovanie odborných kapacít, orientácia na pomoc občanovi),
- rozvoj spolupráce s okolitými obcami a samosprávami Hnileckého regiónu, Košickým samosprávnym krajom a štátnou správou,
- rozšírenie investičných kapacít obce (napr. rozšírenie kapacít na prípravu a implementáciu projektov),
- zvýšenie participácie občanov na riadení vecí verejných a podpora aktívnej občianskej spoločnosti.

Špecifický cieľ 1.2: Rozvoj sociálnej starostlivosti a podpora ohrozeným skupinám obyvateľov

Opatrenia:

- služby a poradenstvo pre občanov ohrozených chudobou,
- služby a poradenstvo v oblasti zabezpečenia dochádzky žiakov do školy a riadnej prípravy na vzdelávanie,
- služby na zabezpečenie starostlivosti o občanov v rodinnom prostredí (napr. opatrovateľská služba, smart náramky na monitoring zdravotného stavu)
- zvýšenie dostupnosti služieb pre občanov s obmedzenou mobilitou (napr. dovoz obedov, sociálny taxík, bezbariérovosť obce),
- podpora rodín a zosúladovania osobného a pracovného života (napr. zriadenie centra voľného času, komunitného centra, rozvoj ihrísk a športovísk, detské jasle).

Špecifický cieľ 1.3: Zlepšenie dostupnosti a kvality vzdelávania

Opatrenia:

- modernizácia materiálno-technického vybavenia základnej školy a materských škôl, obnova vnútorných priestorov, modernizácia edukačných pomôcok,
- rozšírenie kapacity materských škôl pre rozvoj predprimárneho vzdelávania,
- podpora mimoškolského vzdelávania, aktivít a krúžkov (napr. zriadenie školského klubu/CVČ),
- obnova a rozširovanie vonkajšieho areálu základnej školy a materských škôl, rozširovanie hracích, športových a edukačných prvkov v exteriéri.

Špecifický cieľ 1.4: Zvýšenie dostupnosti zdravotnej starostlivosti, podpora zdravého životného štýlu a zdravých podmienok na život

Opatrenia:

- zabezpečenie prevádzky všeobecnej ambulancie pre deti a dorast v obci (pediatria),
- osvetové aktivity na podporu zdravého životného štýlu,
- stabilizácia a rozvoj zdravotníckeho personálu,
- znižovanie znečistenia prostredia s negatívnym vplyvom na zdravie obyvateľov, s dôrazom na čistotu ovzdušia.

Špecifický cieľ 1.5: Zvyšovanie bezpečnosti verejných priestranstiev s dôrazom na pocit bezpečnosti najzraniteľnejších skupín obyvateľstva

Opatrenia:

- zvýšenie čistoty verejných priestranstiev,
- zriadenie miestnej občianskej poriadkovej služby, či rómskych hliadok,
- redukcia voľného pohybu psov po obci a odchyt túlavých psov,
- rozvoj kamerového systému v obci,
- rozširovanie a obnova verejného osvetlenia,
- odstraňovanie potenciálne nebezpečných lokalít a zvýšenie pocitu bezpečia, najmä žien a seniorov (napr. zintenzívnenie a doplnenie verejného osvetlenia, revitalizácia priestorov, zvýšenie verejného dohľadu a pohybu v lokalite),
- modernizácia systému civilnej ochrany a dobrovoľného hasičského zboru
- osвета medzi rôznymi skupinami obyvateľov na zníženie kriminality.

Špecifický cieľ 1.6: Rozvoj podmienok pre športovanie a aktívne trávenie voľného času

Opatrenia:

- obnova a výstavba detských ihrísk,
- obnova a výstavba športovísk,
- podpora športových klubov a športových podujatí,
- podpora záujmových združení na podporu aktívneho trávenia voľného času.

Špecifický cieľ 1.7: Rozvoj bývania

Opatrenia:

- vytvorenie podmienok na rozvoj legálnej individuálneho bytovej výstavby,
- výstavba či podpora rozvoja nájomného bývania,
- rozvoj základnej technickej infraštruktúry pre bývanie (vybudovanie ciest, chodníkov, NN siete, kanalizácie, vodovodu a pod.).

Špecifický cieľ 1.8: Skvalitňovanie podmienok pre rozvoj kultúry a podpora budovania identity obce

Opatrenia:

- podpora a rozvoj kultúrnych a komunitných podujatí v obci,
- podpora aktívnych občanov a občianskych združení aktívnych v rozvoji kultúry a komunitného života.

Priorita 2: LOKÁLNA EKONOMIKA A ZAMESTNANOSŤ

Špecifický cieľ 2.1: Podpora zamestnanosti a rozvoj podnikania

Opatrenia:

- podpora zamestnávania sociálne a ekonomických ohrozených obyvateľov,
- rozvoj sociálneho podnikania,
- podpora rekvalifikácie a zvyšovanie kvalifikácie obyvateľov,
- vytvorenie zázemia so zvýhodnenými podmienkami pre podnikateľov,

- osвета a poradenstvo pre podnikateľov.

Špecifický cieľ 2.2: Rozvoj udržateľného cestovného ruchu

Opatrenia:

- rozširovanie ponuky turistických atraktivít s dôrazom na udržateľný turizmus a cykloturizmus (folklór, baníctvo a pod.),
- rozvoj nových služieb a zvyšovanie kvality existujúcich služieb v oblasti cestovného ruchu,
- propagácia atraktivít obce v spolupráci s regionálnymi organizáciami destinačného manažmentu (napr. KOČR, MAS Hnilec, Hnilecká dolina online).

Priorita 3: ZELENŠIA OBEC a ENERGETIKA

Špecifický cieľ 3.1: Efektívne odpadové hospodárstvo

Opatrenia:

- vybudovanie obecnej kanalizácie,
- zvýšenie miery triedenia komunálneho odpadu,
- zhodnocovanie biologicky rozložiteľného odpadu v obci (napr. obecnou kompostárňou),
- zamedzenie znečistenia prostredia odpadmi, čistenie vodných tokov od naplaveného odpadu a odstraňovanie nelegálnych skládok odpadu,
- zvyšovanie povedomia obyvateľov o znižovaní produkcie odpadu, jeho triedení a zhodnocovaní.

Špecifický cieľ 3.2: Uvedomelá reakcia na prebiehajúcu zmenu klímy a zvyšovanie energetickej stability obce

Opatrenia:

- zvyšovanie odolnosti (adaptácie) obce na aktuálne a prognózované negatívne dopady zmeny klímy (napr. dlhé obdobia sucha a horúčav, prívateľové zrážky a povodne),
- znižovanie vlastnej uhlíkovej stopy obce (mitigácia) (napr. znižovaním energetickej náročnosti budov, rozvojom verejnej zelene),
- rozvoj obnoviteľných zdrojov energie za účelom diverzifikácie energetických zdrojov a zníženie negatívnych dopadov pri náhlých výkyvoch na trhu (napr. výroba elektriny fotovoltickými systémami, vykurovanie tepelnými čerpadlami, modernými kotlami na biomasu a pod.),
- obnova verejných budov.

Priorita 4: EFEKTÍVNEJŠIA A KVALITNEJŠIA DOPRAVA

Špecifický cieľ 4.1: Zvyšovanie bezpečnosti všetkých účastníkov dopravy

Opatrenia:

- vybudovanie chodníkov v obci pre zvýšenie bezpečnosti chodcov a redukciu kolízií medzi chodcami a inými účastníkmi dopravy,
- zvyšovanie bezpečnosti na cestách ich priebežnou opravou a obnovou,
- realizácia prvkov upokojenia dopravy (napr. spomaľovacie ostrovčeky na vstupe do obce),
- výstavba nových a obnova existujúcich chodníkov pre zvyšovanie bezpečnosti chodcov a zraniteľných účastníkov premávky,

- rozširovanie plôch statickej dopravy a ich efektívny manažment za účelom zvýšenia prehľadnosti na cestách a bezpečnosti premávky.

Špecifický cieľ 4.2: Rozvoj a zatraktívnenie udržateľnej osobnej dopravy

Opatrenia:

- rozvoj infraštruktúry na podporu cyklo dopravy v obci ako aj do susedných obcí,
- rozvoj verejnej osobnej dopravy a dostupnosti okrajových častí obce.

3.3. Merateľné indikátory dosahovania cieľov

Indikátory majú pomôcť priebežnému a merateľnému monitorovaniu napĺňania stanovených cieľov rozvoja obce. Sledovaním napĺňania stanovených indikátorov sa získa prehľad o priebežnom napĺňaní alebo nenapĺňaní priorít rozvoja obce. Na základe týchto dát môže následne vedenie obce uskutočniť potrebné kroky na zlepšenie implementácie PHRSR alebo pokračovať v dobre začatých procesoch.

Tabuľka 5: Zoznam merateľných indikátorov

Priorita rozvoja	Názov indikátora	Počiatkový stav	Cieľový stav (r. 2030)	Zdroj dát
Globálny cieľ	I0.1 Zavedená nútená správa obce	Áno	Nie	Rozhodnutie MF SR
1. Služby občanom	I1.1 Priemerný ročný počet neospravedlnených hodín na žiaka základnej školy	28	10	Evidencia základnej školy
1. Služby občanom	I1.2 Počet verejne prístupných športovísk a detských ihrísk v obci (vrátane školskej telocvične)	1	3	Evidencia obce
2. Lokálna ekonomika a zamestnanosť	I2.1 Miera evidovanej nezamestnanosti	13,80 %	8 %	ÚPSVaR
3. Zelenšia obec	I3.1 Podiel obyvateľov napojených na kanalizáciu	0 %	30 %	Evidencia obce
4. Efektívnejšia a kvalitnejšia doprava	I4.1 Počet nových úsekov so zvýšenou bezpečnosťou účastníkov dopravy (napr. nový chodník, osadenie dopravného značenia, spomaľovacích prvkov a pod.)	0	2	Evidencia obce

4. REALIZAČNO-FINANČNÁ ČASŤ

4.1. Akčný plán

Akčný plán (AP) slúži ako implementačný a monitorovací nástroj PHRSR a obsahuje prehľad prebiehajúcich a plánovaných aktivít (projektov, projektových zámerov a projektových ideí), ktoré súvisia s napĺňaním cieľov obce do r. 2030, avšak už sú v určitej fáze realizácie v nasledujúcich troch rokoch. Ide teda o konkrétny krátkodobý plánovaco-implementačný nástroj rozvoja obce, ktorý má mať priame prepojenie aj na programový rozpočet samosprávy. Keďže ide o prehľad konkrétnych aktivít na obdobie n+2 rokov, je vhodné jeho prípravu časovo a obsahovo koordinovať s prípravou programového rozpočtu obce.

Akčný plán obsahuje minimálne nasledujúce informácie:

- názov aktivity,
- zaradenie pod príslušnú prioritu / špecifický cieľ
- predpokladaný zdroj financovania,
- predpokladané výdavky na realizáciu aktivity,
- predpokladaný termín realizácie,
- fáza pripravenosti aktivity, resp. popis aktuálneho stavu realizácie v sledovanom čase.

Samotný Akčný plán obce Švedlár na nasledujúce obdobie (r. 2024-2026) by mal primárne vychádzať z už rozpracovaných projektových zámerov a mal byť vytváraný a schvaľovaný súbežne s programovým rozpočtom obce na dané obdobie.

Súčasťou Akčného plánu majú byť aktivity a projektové zámery, ktoré sú významné z pohľadu rozvoja obce a je potrebné ich systematicky monitorovať a odpočtovať v rámci vyhodnocovania plnenia PHRSR. Súčasťou AP nemajú byť aktivity bežnej údržby obce (bežná starostlivosť o zeleň, lokálna oprava poškodeného chodníka/cesty a pod.), ktoré nemajú podstatný význam na dosahovanie stanovených cieľov, či nesúvisia s inou významnou aktivitou obce.

4.2. Monitorovanie a vyhodnocovanie PHRSR

Systém monitorovania slúži pre účely hodnotenia implementácie PHRSR a to na základe vyhodnotenia zvolených ukazovateľov plnenia priorít a cieľov stratégie. Využíva sa pri tom systém zadefinovaných ukazovateľov ku jednotlivým cieľom, ktoré majú určené cieľové hodnoty.

Monitorovacia správa za predchádzajúci kalendárny rok implementácie PHRSR sa predkladá každoročne na rokovanie obecného zastupiteľstva do 30.6. daného roka (správa za rok n sa predkladá v roku n+1). Súčasťou monitorovacej správy je odpočet napĺňania merateľných indikátorov dosahovania cieľov, odpočet plnenia Akčného plánu s krátkym popisom postupu v jednotlivých úlohách a Aktualizovaný Akčný plán na nasledujúce 3 roky s aktualizáciou časového či finančného rámca a stavu pripravenosti. V prípade potreby významnejších zmien je vhodné odpočtovať a aktualizovať Akčný plán aj pri schvaľovaní programového rozpočtu v jednotlivých rokoch.

Záverom by mala monitorovacia správa identifikovať prípadnú potrebu aktualizácie samotného PHRSR a navrhnúť jej spracovanie alebo v prípade zásadných zmien aj navrhnúť spracovanie nového PHRSR.

4.3. Spôsob aktualizácie PHRSR

Aktualizácia stratégie je organickou súčasťou jej implementácie a vytvára z nej moderný, otvorený a flexibilný dokument. Súčasťou procesu aktualizácie je systematický zber a vyhodnocovanie podnetov

od obyvateľov a subjektov pôsobiacich na území obce, sledovanie prichádzajúcich príležitostí i hrozieb, ako aj výskyt nových skutočností, ktoré neboli známe v čase tvorby stratégie známe. Periodicita aktualizácie závisí od zistení procesu monitoringu a vyhodnocovania, resp. od potreby reagovať na zásadný odborný, legislatívny, politický, či strategický podnet.

Na základe predchádzajúcich skúseností je odporúčané zvážiť aktualizáciu PHRSR po cca 3-4 rokoch od jeho schválenia.

POUŽITÉ INFORMAČNÉ ZDROJE

CE-Traffic, a.s. *Stratégie udržateľného rozvoja cestovného ruchu v Košickom samosprávnom kraji do roku 2027*. Košický samosprávny kraj, 2022. Dostupná na internete: <<https://web.vucke.sk/sk/kompetencie/cestovny-ruch/koncepcia-rozvoja-cestovne-ruchu-ksk.html>>.

ESPRIT, s.r.o at Ústav krajinnej ekológie SAV. *Regionálny územný systém ekologickej stability okresu Gelnica*. SAŽP, 2019.

Inštitút pre ekonomické a sociálne reformy. *Hospodárenie obcí*. INEKO, 2023. Dostupné na internete: <<http://www.hospodarenieobci.sk/>>.

Inštitút pre výskum práce a rodiny. *Atlas rómskych komunit 2019*. Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity, 2019. Dostupné online na: <<https://www.minv.sk/?atlas-romskych-komunit-2019>>.

Lapin M. et al. *Klimatické oblasti in Atlas krajiny Slovenskej republiky*. Slovenská agentúra životného prostredia, 2022. Dostupné na internete: <<https://app.sazp.sk/atlassr/>>.

LUBYOVÁ, M., FILČÁK, R. *Globálne megatrendy: hodnotenie a výzvy z pohľadu Slovenskej republiky*. Bratislava: Centrum spoločenských a psychologických vied, Slovenská akadémia vied, 2016. Dostupné na internete: <https://www.prog.sav.sk/wp-content/uploads/Global_Megatrends_from_Slovak_Point_of_View_06.pdf>.

MALINOVSKÝ, V., *Územný plán obce Švedlár*. Obec Švedlár, 2012. Dostupné na internete: <<https://www.enviroportal.sk/sk/eia/detail/uzemny-plan-obce-svedlar>>.

Mapy Google, r. 2023. Dostupné na internete: <<https://www.google.sk/maps>>.

Mapy.cz, r. 2023. Dostupné na internete: <<https://www.mapy.cz>>.

Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR. *Metodika tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí s uplatnením princípov udržateľného smart (inteligentného, rozumného) rozvoja*. Verzia: 1.0.4. MIRRI SR, 2022. Dostupné na internete: <<https://www.mirri.gov.sk/sekcie/regionalny-rozvoj-2/metodicke-a-koncepcne-materialy/index.html>>.

ROSIČOVÁ, K. et al. *Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja na roky 2023 – 2027 (s výhľadom do roku 2030), Úvod, Analytická časť, SWOT analýza*. Košický samosprávny kraj, 2022. Dostupné na internete: <<https://web.vucke.sk/sk/uradna-tabula/rozvoj-regionu/phrsr-ksk-roky-2022-2027/>>.

Slovenská agentúra životného prostredia. *Enviroportál: Register environmentálnych záťaží*. Dostupné na internete: <<https://envirozataze.enviroportal.sk/Mapa/index.htm?lng=sk>>.

Slovenská agentúra životného prostredia, Enviroportál – Informačný systém environmentálnych záťaží. Dostupný na internete: <<https://envirozataze.enviroportal.sk/>>.

Štatistický úrad SR. *Datacube: 1.1 Obyvateľstvo*. Dostupné na internete: <https://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/vbd_dem/om7101mr/v_om7101mr_00_00_00_sk>.

Štatistický úrad SR. *Datacube: 4.1 - Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybárstvo. Výmera územia, využitie pôdy*[pl5001rr]. Dostupné na internete: <https://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/pl5001rr/v_pl5001rr_00_00_00_sk>.

Štatistický úrad SR. *Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021*. Dostupné na internete: <<https://www.scitanie.sk/>>.

Štátna ochrana prírody SR. *Zoznam osobitne chránených častí prírody SR*. Dostupné na internete: <<https://data.sopsr.sk/chranene-objekty/>>.

ŠTEINER et al. Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Spišská Nová Ves na roky 2023-2030. Karpatský rozvojový inštitút, 2022. Dostupné na internete: <<https://www.spisskanovaves.eu/hladam-info/strategicke-rozvojove-dokumenty/Program-hospodarskeho-rozvoja-a-socialneho-rozvoja-mesta-spisska-nova-ves-2023-2030-2035>>.

ŠTUPÁKOVÁ, V. *Koncepcia budovania kostrovej siete cyklistických trás v Košickom kraji*. Košický samosprávny kraj. 2017. Dostupné na internete: <<https://web.vucke.sk/sk/kompetencie/cestovny-ruch/cykloturistika.html>>.

Úrad práce sociálnych vecí a rodiny SR.

Ústav krajinnej ekológie SAV. *Biotické zložky prírodného prostredia, súčasná krajinná štruktúra, hodnotenie biotopov, návrhy RÚSES*. 2020.

Webový portál obce Švedlár, 2023. Dostupné na internete: <<https://www.svedlar.sk/>>.

Základná škola Švedlár. *Správa o výchovno-vzdelávacej činnosti, jej výsledkoch a podmienkach za školský rok 2021/2022*. Dostupná na internete: <<https://zssvedlar.edupage.org/a/hodnotiaca-sprava>>.